

daad en gedachte

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

33-ste JAARGANG, NUMMER 7, JULI 1997

ISSN 1381-5199

DAAD EN GEDACHTE

Bij elke bijzondere handeling gaat het denken aan het doen vooraf. Bij het handelen van klassen of massa's blijkt de betekenis van het handelen pas achteraf. Hier gaat de daad vooraf aan het begrip.

Theo Maassen

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

DE UITGAVE ZAL WORDEN BEKOSTIGD UIT
VRIJWILLIGE BIJDAGEN

Redactie en administratie:
Schouw 48-11
8232 BD Lelystad
Postgiro 30 76 95

AAN ONZE LEZERS

DIT IS het laatste nummer van Daad & Gedachte. Diverse omstandigheden noodzaken ons met de uitgave van ons maandblad, dat wij meer dan dertig jaar lang hebben gepubliceerd, te stoppen. Maar dit betekent allerm minst, dat de groep die dit blad tot dusverre heeft verzorgd, niet langer actief zou zijn.

In de ruim een halve eeuw, die sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog is verstreken, heeft het kapitalisme én heeft de strijd van de arbeidersklasse ingrijpende verandering ondergaan. De betekenis van de traditionele arbeidersbeweging is voortdurend kleiner geworden en steeds duidelijker is gebleken, dat zich langzamerhand in plaats daarvan een *beweging der arbeiders* aftekent. Wat de groep Daad & Gedachte zich voorstelt te doen is zich grondig verdiepen in deze ontwikkeling. Bedrijfsbezettingen, die zich vóór de Tweede Wereldoorlog al, met name in de Verenigde Staten en in Frankrijk, voordeden, zijn van uitzondering min of meer regel geworden. Bovendien zijn ook de bedrijfsbezettingen aan veranderingen onderhevig geweest.

De groep Daad & Gedachte stelt zich voor het desbetreffende onderzoek in verschillende 'hoofdstukken' uit te werken en deze dan na discussie aan onze lezers toe te zenden. Ze ontvangen derhalve dan een studie in afleveringen. Dat wil dan tevens zeggen, dat de financiële steun die zij ons voor het lopende jaar hebben gegeven, beslist niet voor niets is geweest en dat deze het mogelijk maakt ons werk op de genoemde wijze voort te zetten. Men begrijpt, dat de afleveringen waarvan wij spreken op onregelmatige tijdstippen zullen verschijnen.

Wat ons bij deze arbeid van grote hulp zou kunnen wezen, dat zijn de reacties van kritische lezers op elk van de toegezonden afleveringen. We stellen ons niet voor, dat we deze arbeid op korte termijn kunnen voltooien. Onze studie zal zeker enkele jaren vergen.

- o -

DISCUSSIE

OVER INZICHT EN DE AANEENSLUITING

DER UITGEBUITEN

IN HET juni-nummer van *Daad & Gedachte* heeft men een aantal teksten kunnen lezen. Zij stammen uit een tachtig jaar oud artikel en zijn door de schrijver van het artikel van commentaar voorzien. In dat commentaar verklaart hij dat de teksten volledig overeenstemmen met onze opvattingen. Op de redactievergadering heb ik er

blijk van gegeven het daarmee niet eens te zijn, althans wat de laatste van de zes teksten betreft.

Het is me eigenlijk niet duidelijk geworden hoe de andere redactieleden over mijn mening, wat deze tekst betreft, dachten. Daarvoor was de discussie te kort, mede doordat de schrijver van het artikel al snel voorstelde het stuk als discussie-artikel te plaatsen en ik toezegde er op in te gaan.

De tekst waarmee ik het niet eens ben luidt aldus:

“Zolang de uitbuiters der arbeiders zich, ongeacht hun godsdienstige en politieke meningsverschillen (. . .) organiseren, zal het inzicht bij de uitgebuiten verder doordringen dat zij (. . .) zich eveneens hebben aaneen te sluiten, met terzijdestelling van hun meningsverschillen.”

Mijn vraag is nu of tachtig jaar na het verschijnen van deze tekst, de noodzaak zich aaneen te sluiten als *inzicht* bij de uitgebuiten is doorgedrongen. Ik meen dat ten zeerste te moeten betwijfelen. Zeker, wanneer er sprake is van strijd, spelen politieke of geloofsverschillen geen rol meer. Is dat nu vanwege het *inzicht* dat bij de arbeiders al is doorgedrongen? Nee, die eenheid spruit voort uit het feit, dat ze allen in dezelfde omstandigheden verkeren en strijd zonder eenheid onmogelijk is.

Het is de noodzaak die tot strijd dwingt, maar ook tot eenheid. Van een vóór de strijd reeds bestaand *inzicht* is volgens mij geen sprake. Dat blijkt ook uit het feit, dat als de actie achter de rug is het ‘inzicht’ wegebt en vrijwel iedereen na (meestal) korte of (zelden) langere tijd weer in zijn hokje kruipt. Wat is dat voor een ‘inzicht’? Echt inzicht kan zich door veranderde omstandigheden wel wijzigen, maar niet zomaar weer verdwenen zijn.

Om een voorbeeld te noemen was er bij de gemeentearbeiders van Amsterdam in 1956 het inzicht dat ze zich moesten aaneen sluiten om strijd te kunnen voeren? Geenszins, ze werden er toe gedwongen omdat, ondanks al hun pogingen, de bonden weigerden iets voor hen te doen. De grote eenheid kwam noodgedwongen tot stand.

En dan Oost-Berlijn, juni 1953. De bouwvakkers aan de Stalin-Allee klommen van de steigers om te demonstreren tegen de normverhoging die de regering-Ulbricht had ingevoerd. Zouden die bouwvakkers vooraf het inzicht hebben gehad dat alle Oost-Berlijnse uitgebuiten zich bij hen zouden aansluiten en dat ze als een eenheid het regiem-Ulbricht in doodsnood zouden brengen? Natuurlijk niet.

En waar, zo vraag ik, was het *inzicht* van de noodzaak van aaneensluiting bij die Oost-Berlijnse arbeiders, die op een goederenwagon die naar West-Duitsland zou gaan, schreven “Niet Ulbricht of Adenauer, maar Ollenhauer”? Die waren, wat hun inzicht betreft ook voor eenheid, maar een eenheid met de slachters van de Berlijnse arbeiders in 1918/19. Over inzicht gesproken.

Uit de Oost-Duitse opstand van 1953 valt veel te leren. Ik heb er in elk geval (na veel discussie) uit geleerd, dat het er niet op aankomt wat de arbeiders *denken*, maar dat alleen belangrijk is wat ze noodzakelijkerwijs *doen*. En volgens mij geldt dat eveneens voor het *inzicht* van de noodzaak van aaneensluiting.

De bewuste tekst doet me denken aan de versleten leus *Proletariërs aller landen, verenigt U*. De schrijver van de door mij bekritiseerde tekst en ik hebben er in de jaren vijftig nog aan meegewerkt deze leus verwijderd te krijgen van het titelblad van het orgaan *Spartacus*. Ik heb het gevoel nu weer met een dergelijke leus geconfronteerd te worden.

(JM)

WAT IS INZICHT EN WAT IS

AANEENSLUITING?

OM EEN antwoord te vinden op deze twee vragen kan men, en dat heeft mijn criticus ook gedaan, het beste zijn zienswijze aan de hand van voorbeelden illustreren. Over die van hem kom ik aanstonds te spreken. Ik begin met twee andere, om deze reden, dat ze wat eenvoudiger zijn, anders gezegd de gegeven omstandigheden en achtergronden minder gecompliceerd zijn. Dientengevolge doen ze op mijn standpunt een wat helderder licht schijnen.

Het eerste voorbeeld stamt uit 1970. Begin april van dat jaar brak er een onofficiële - een z.g. 'wilde' - staking uit bij de glasfabriek van Pilkingtons in het nabij Manchester gelegen industriestadje St. Helens. De staking was 'wild' omdat de arbeiders geen enkel vertrouwen hadden in de vakbond GMWU (General and Municipal Workers' Union). Ze waren tot het *inzicht* gekomen, dat deze vakbond niet voor hen in de bres stond en volstrekt niet voor hun belangen op kwam. Dat inzicht bleek maar al te juist. De dag nadat de staking was uitgebroken, drong de vakbondsleiding er bij de arbeiders op aan, het werk weer te hervatten.

Ik begrijp uit de tekst van mijn criticus, dat hij dit geen 'echt inzicht' noemt. Ik zie het anders. Het is met dit inzicht precies eender gesteld als met alle inzichten. Ze zijn altijd echt. In de natuurkunde bijvoorbeeld zijn de inzichten van Newton even echt als de latere van Albert Einstein. Inzichten veranderen naarmate er meer feiten bekend worden, of naarmate een feit dat zich al heeft voorgedaan, zo dikwijls herhaald wordt, dat de betekenis ervan zich eenvoudig opdringt. De arbeiders van Pilkingtons waren tot het inzicht gekomen, dat de GMWU niet deugde, maar ze waren *nog niet* tot het inzicht gekomen, dat het met de vakbeweging als zodanig anders gesteld is dan de vakbondsmythe wil doen geloven. Om die reden richtten de stakers bij Pilkingtons een nieuwe vakbond op: de GGWU (Glass & General Workers' Union).

Een eender voorbeeld heeft zich voorgedaan toen er een 'wilde' staking uitbrak van de havenarbeiders. Ook zij kwamen tot het 'inzicht', dat hun vakbond, de T & GWU (Transport & General Workers' Union) 'niet deugde'. Ook zij richtten een nieuwe vakbond op en dat leidde ertoe, dat er onder de havenarbeiders vakbondsleden waren met lidmaatschapskaarten van verschillende kleuren. Sommigen hadden blauwe kaarten, anderen witte. Zowel in het ene geval als in het andere moest er tijd verstrijken eer het tot een ander - meer even 'echt' - inzicht kwam. Het is nu eenmaal de kwantiteit die tenslotte naar een andere kwaliteit (van inzicht) voert!

Mijn criticus meent kennelijk, dat er zowel in het ene als in het andere voorbeeld dat ik geef, geen sprake is van een aaneensluiting zoals die door hem wordt verstaan. Maar daar is geen sprake van. In beide gevallen ging het om een aaneensluiting. Al bij het ontstaan van de vakbeweging was de leuze "The Union Makes Us Strong" ("De vakbond maakt ons sterk"). Vanzelfsprekend is aan dit 'inzicht' strijd vooraf gegaan. In die strijd hebben de arbeiders ervaren, dat de vakbond hen sterk maakt. Sterk, wanneer er gemarchandeerd moest worden over de prijs van de arbeidskracht.

Dit 'echte' inzicht moest noodzakelijkerwijze plaats maken voor een ander 'echt' inzicht op een later tijdstip. Dat nieuwe inzicht hield in, dat de vakbond nooit iets anders kan zijn dan de onderhandelaar over de beschikbare hoeveelheid arbeidskracht en de beschikbare hoeveelheid kapitaal. Waar mijn criticus spreekt over het onmiskenbare feit, dat inzichten niet zomaar verdwijnen, dat er - zie boven - tijd voor nodig is en vele ervaringen, doet aan mijn betoog weinig of niets af. Integendeel, daar ben ik het volledig mee eens.

Waar mijn criticus ervan spreekt, dat arbeiders tot de strijd worden gedwongen, spreekt hij over niets anders dan dat dit inzicht zich noodzakelijkerwijze opdringt. "De bonden", zegt mijn criticus, "weigerden iets voor de gemeentearbeiders te doen." Zie daar, dit juist drong hun een ander inzicht op.

Wat Oost-Berlijn betreft, het ging in juni 1953 bepaald niet alleen om Oost-Berlijn. Het verzet van de arbeiders begon ook allerminst daar. Het was alleen zo, dat door de gebeurtenissen in Oost-Berlijn hun verzet - waarvan allang sprake was - opeens spectaculaire vormen aannam, zowel daar als in heel Oost-Duitsland. De arbeiders hadden aanvankelijk - dat kan geenszins de conclusie uit mijn betoog zijn - beslist niet het inzicht dat ze "het regiem-Ulbricht ten val zouden brengen". Dat 'inzicht' hadden ze helemaal niet. Dat dit zo was, was de algemene conclusie uit latere analyses.

Wat betreft de leuze, die de Oost-Duitse arbeiders (niet de Oost-Berlijnse, zoals mijn criticus abusievelijk schrijft) op goederenwagons schreven, hij meent ten onrechte, dat daarmee werd uitgedrukt, dat men "een eenheid met de slachters van de Berlijnse arbeiders in 1918/19" wilde vormen . . . "Over inzicht gesproken!", voegt hij eraan toe. Maar een dergelijk zogenaamd inzicht van de arbeiders valt moeilijk te ontdekken. Het is het *juiste* inzicht van mijn criticus, die *zijn* inzicht als het ware als een etiket op het standpunt van de arbeiders plakt. Die arbeiders hebben geen ogenblik aan 1918/19 gedacht. Ze hebben gedacht aan de situatie van het ogenblik. Ze wilden alleen maar uitdrukken, dat ze niets met Ulbricht en niets met Adenauer van doen wilden hebben.

Natuurlijk komt het er niet op aan wat de arbeiders *denken*, maar wat ze *doen*. Als mijn criticus opmerkt, dat dit eveneens voor het inzicht geldt, dat wil dus zeggen voor het inzicht in wat er gedaan moet worden, dan hangt dit af van de omstandigheden en betreft het derhalve zowel het denken als het doen. Beide zijn aan verandering onderhevig.

In de tekst van tachtig jaar geleden was er derhalve sprake van het inzicht uit de begindagen van de vakbeweging. Het was een vakbondsman, die de bewuste tekst schreef. En de aaneensluiting, waarvan hij spreekt, is de aansluiting bij een vakbond. (Zie hier boven: "The Union Makes Us Strong"). Hier is geen sprake van een verkeerd inzicht of een onecht inzicht, er is sprake van een inzicht, dat onmogelijk inzicht kon blijven naarmate de wezenlijke functie van de vakbeweging hoe langer hoe duidelijker werd. (C.B.)

- o -

DISCUSSIE

HET INZICHT DER UITGEBUITEN

WANNEER IK in mijn bovenstaand discussiestukje heb gezegd, dat 'echt inzicht' zich door veranderde omstandigheden wel kan wijzigen, maar niet verdwijnen, dan heb ik daar allerminst mee bedoeld dat er ook een 'onecht' of 'vals' inzicht bestaat. Ik zeg dat nog maar eens ten overvloede om misverstanden te voorkomen. Een 'vals inzicht' bestaat evenmin als een 'vals' of 'verkeerd' bewustzijn. Ik heb alleen maar bedoeld dat het inzicht der arbeiders heel anders (en nogal vluchtig) is dan inzicht verkregen door onderzoek en analyse van de vele acties en strijdvormen, die zich sinds het ontstaan van de arbeiders-beweging hebben voorgedaan.

Wanneer arbeiders een 'wilde' actie beginnen, dan komen ze tot de ontdekking (tot

het inzicht), dat ze het zelf moeten doen. Dat is een inzicht dat hen is opgedrongen door de praktijk. En als ik zeg dat hun inzicht nogal vluchtig is, dan bedoel ik dat ze uit zo'n praktijkervaring de conclusie trekken dat ze het 'op dat moment' zelf moeten doen. Ze blijven wél lid van de bond en doen daarop later weer evengoed een beroep, al zal er natuurlijk wel *iets* van hun ervaring in hun hoofd blijven hangen.

Het toegenomen aantal 'wilde' acties, vooral na de tweede wereldoorlog, wijst daar wellicht op. Ik zeg 'wellicht' omdat ontegenzeggelijk de bonden steeds meer blijk gaven geen acties van de arbeiders te willen en dus steeds meer weigerden zich voor de belangen der arbeiders in te spannen, waardoor deze ook steeds meer gedwongen werden zélf tot actie over te gaan.

De voorbeelden die C. aanhaalt om mij te overtuigen van het inzicht der arbeiders, zijn mij natuurlijk bekend, zowel de strijd van de arbeiders van Pilkingtons als die van de havenarbeiders. Beide groepen werkers richtten na de strijd een nieuwe vakbond op, omdat de bestaande bonden volgens hen niet deugden. Beide nieuw opgerichte bonden zijn weer gauw verdwenen en ik acht het zeer waarschijnlijk dat de betrokken arbeiders weer naar de oude bonden zijn teruggekeerd.

In een persoonlijk gesprek heeft C. me gezegd, dat ze *niet* naar de oude bonden zijn teruggekeerd, maar ik twijfel daaraan. Dat zal niet meteen gebeurd zijn, maar na verloop van tijd waarschijnlijk wel. Ik kan me indenken dat de woede hen verhinderde meteen weer lid te worden. Maar na verloop van tijd? We hebben het hier ook wel meegemaakt dat arbeiders uit woede over de houding van de bond hun lidmaatschapskaart voor de ogen der bestuurders verscheurden. Na verloop van tijd keerden ze toch weer terug naar de bond.

Trouwens, als het inzicht van woedende arbeiders zó groot zou zijn, dat ze de bonden voorgoed de rug zouden toekeren, dan zou na verloop van tijd het ledenbestand van de bonden zo gering zijn geworden, dat ze hun functie als onderhandelaar niet meer zouden kunnen uitoefenen. En wat dan?

Ik ben van mening, dat zolang het kapitalisme zal bestaan, er ook een vakbeweging zal zijn om als 'onderhandelaar' (zogenaamd als *vertegenwoordiger* van de arbeiders) op te treden. Dat wil dus zeggen dat ik van mening ben dat de arbeiders, ondanks al hun teleurstellingen, toch overwegend lid van de bonden zullen blijven.

Zeker, er is veel gestreden (vooral in de V.S.) voor de erkenning van de vakbonden, omdat het achterlijkste deel van het ondernemersdom nog niet inzag hoe belangrijk de bonden voor hen konden zijn. De strijd voor erkenning van de bonden sproot natuurlijk voort uit het feit, dat de arbeiders ervan uitgingen dat die bonden strijdorganisaties voor *hun* belangen zouden zijn.

"Dit "echte" 'inzicht' (van de vakbond maakt ons sterk), zegt C., "moest noodzakelijkerwijs plaats maken voor het andere 'echte' inzicht op een later tijdstip, dat de vakbond nooit iets anders kan zijn dan de onderhandelaar tussen de beschikbare hoeveelheid arbeidskracht en de beschikbare hoeveelheid kapitaal."

Ook daar ben ik het niet mee eens. Vraag aan de eerste de beste arbeider, die bij een bondsactie met bondspet op en bondsshirt aan (gelijk alle andere deelnemers aan de bondsactie) of hij zó, als in het citaat door C. naar voren wordt gebracht, over de vakbond denkt. Ik ben er van overtuigd, dat hij je verbaasd zal aankijken en zal zeggen: "Wat bedoel je? Ik begrijp je niet."

C. komt met het voorbeeld van veranderende inzichten van Newton en Einstein. Dat is nogal duidelijk. Zelf heb ik ook betoogd, dat inzicht zich kan wijzigen. Alleen meen ik dat inzichten niet zomaar kunnen verdwijnen, zoals na de eenheid in een 'wilde' ac-

tie, waarna iedere arbeider meteen weer in zijn eigen hokje kruipt. Daaruit blijkt de beperktheid van hun inzicht. Arbeiders zijn dan ook geen wetenschappers, die niets anders doen dan proberen door te dringen in de problemen van hun onderzoekssubjecten. Arbeiders doen geen onderzoek van wetenschappelijke aard en daarom zal hun inzicht altijd beperkt blijven. Dat zal hen echter niet beletten in hun strijd dát te doen wat noodzakelijkerwijs gebeuren moet. De praktijk dringt hun dat inzicht op.

Waaruit spruit onze opvatting voort dat het er niet op aankomt wat de arbeiders *denken*, maar alleen op wat ze *doen*? Zij spruit voort uit de wetenschap (verkregen door onderzoek en analyse) dat hun handelen veelal in strijd is met hun denken! Dat ze dát doen wat de praktijk van de strijd hen voorschrijft. Als de arbeiders zich in een actie aaneensluiten, dan is dat omdat de praktijk hun dat inzicht opdringt, zoals ik reeds opmerkte. Maar dat inzicht zal altijd een beperkt inzicht zijn en nimmer het resultaat van onderzoek en analyse. Ik meen hiermee mijn mening voldoende te hebben weergegeven. (J.M.)

- 0 -

S L O T O P M E R K I N G

OVER DE VRAAG of de arbeiders van Pilkingtons na de (vergeefse) strijd naar de oude bond zijn teruggekeerd, valt inderdaad te twijfelen. Dat wil ik J.M. graag toegeven. Voorts moet er wel rekening mee worden gehouden, dat de organisatiegraad in Engeland, hier te lande en onder meer ook in de V.S. voortdurend daalt, weliswaar niet in absolute zin, maar wel in verhouding tot de grootte van de beroepsbevolking.

Zeker zal er sprake zijn van de vakbeweging zolang het kapitalisme bestaat. Wat J.M. hierover schrijft klopt wel. Overigens kan ik niet inzien, dat inzichten van arbeiders, wat voor inzichten dan ook, door de wijze waarop ze tot stand komen, wezenlijk verschillen van de inzichten die 'wetenschappers' verkrijgen. In beide gevallen zijn al deze inzichten het product van de menselijke hoofdarbeid en die werkt bij iedereen gelijk (zie Dietzgen). (C.B.)

- 0 -

OVER CAMILLO BERNERI EN DE BURGEROORLOG IN SPANJE

IN HET juni-nummer van *Daad & Gedachte* hebben wij aandacht besteed aan een speciaal nummer van het Duitse tijdschrift *Die Aktion*, waarin geschreven werd over gebeurtenissen en ontwikkelingen in Spanje gedurende de jaren van de burgeroorlog.

Inmiddels heeft *Die Aktion* een nieuw nummer (Heft 170/174 van midden juli 1997) gewijd aan de Italiaanse anarchist Camillo Berneri, die destijds in het door hem te Barcelona uitgegeven blad *Guerra di Classe* in het krijt trad voor de Guerrillos. De bewuste teksten, die opgenomen zijn onder de titel: *Dossier Camillo Berneri* bevatten opstellen van zijn hand en artikelen over zijn betekenis.

Tot de auteurs van deze artikelen behoren Egon Günther, de uitgever van *Die Aktion* en Pierre Gallissaires. Het tijdschrift publiceert niet weinig artikelen van Berneri zelf, alsmede herinneringen, die aan hem worden opgehaald door Umberto Marzocchi. Met dit nummer van het Duitse tijdschrift wordt een uitstekende bijdrage geleverd aan

belangrijke fasen van de Spaanse revolutie. We kunnen iedereen, die in deze gebeurtenissen geïnteresseerd is, het nummer aanbevelen. Optreden en opvattingen van Berneri zijn in het algemeen wel bekend. Maar zijn in het Spaans geschreven opstellen zijn weinig in vertaling verschenen.

Bij onze bespreking van het vorige, aan Spanje gewijde nummer van Die Aktion, hebben wij de mededeling gevoegd dat belangstellenden de bewuste aflevering via ons konden bestellen. Dat geldt eveneens voor dit dubbelnummer, dat medio juli j.l. verscheen. Voor wie zich direct tot de redactie van Die Aktion wil wenden volgt hier het adres: Edition Nautilus, Am Brink 10, 21029 Hamburg, BRD.

- 0 -

TWINTIG GESPREKKEN MET DIVERSE CHINEZEN

DE GESPREKKEN, waarvan in bovenstaande titel sprake is, zijn grotendeels gehouden in China door Hsi Hsuan-wou en Charles Reeve en in boekvorm verschenen bij de Parijse uitgeverij *L'insomniaque* *). Doordat het verschillende gesprekken zijn met Chinezen van zeer onderscheiden klasse of functie, hebben deze uiteraard ook zeer uiteenlopende betekenis.

De reeks opent met een gesprek van Charles Reeve met een student en twee arbeiders over de gebeurtenissen van negen jaar geleden op het Plein van de Hemelse Vrede. Hun verhaal wijkt op tal van punten aanzienlijk af van hetgeen daarover geschreven is door de dagbladen. Wat daarbij vooral opvalt is het grote verschil tussen hetgeen de studenten eisten en dat wat de arbeiders verlangden.

De studenten, aldus de student Li, waren praktisch allemaal zonen en dochters afkomstig uit families, die behoorden tot de bureaucratie en andere geprivilegeerden. Deze studenten beschouwden zichzelf als de toekomstige leiders van China, vertelt Li. In het algemeen stonden ze allerm minst kritisch tegenover de partij en haar politiek. Wat zij verlangden stemde in ieder opzicht overeen met hun gevoel dat zij tot de bevoorrechten behoorden. Hun beweging had een elitair karakter. Vandaar, dat in het begin de regering tegenover wat deze studenten wilden volstrekt niet onwelwillend stond.

Wat zij eisten was een *politieke* hervorming. "Ik herinner me", aldus Li, "dat een vooraanstaande figuur als Li P'eng te kennen gaf, dat de problemen die de studenten op het tapijt hadden gebracht, juist de problemen waren, waarvoor de regering een oplossing zocht. Jullie helpen de regering. Van die houding was niet lang sprake. Toen het streven van de studenten het verzet van een groot deel van de bevolking tot gevolg had, werd hun beweging onderdrukt."

In dit gesprek wees de arbeider Ma erop, dat er tussen de uiteindelijk op het Plein van de Hemelse Vrede verzamelde massa een duidelijk verschil bestond tussen de studenten en de arbeiders. Wat de studenten verlangden waren *politieke* hervormingen. De eisen van de arbeiders waren zeer *concreet*. Ze betroffen de moeilijkheden bij de voedselvoorziening, de levensstandaard, de verhoudingen op het platteland, enz. Dit verschil leidde er ook toe, dat bij de bloedige onderdrukking op de 4e juni 1989 vooral de verzamelde arbeiders en ook die zich in de nabij gelegen wijken ophielden, het slachtoffer werden.

---

*) Hsi Hsuan-wou en Charles Reeve, *Bureaucratie, Bagnes et Business* ("Bureaucratie, Gevangenis en Zaken"), Uitgeverij L'insomniaque, 220 blz., Parijs 1997

De student Li stelde vast, dat er op genoemd plein duidelijk klasseverschillen te constateren vielen. De leiders van de studenten bijvoorbeeld stonden vreedzaam protest voor en dat vooral, omdat zij een opstand van de bevolking vreesden. De studenten verlangden niet meer dan een *hervorming* van het regime. De eisen van de arbeiders gingen veel verder.

De arbeider Ma onderstreepte, dat “de bloedige onderdrukking niet alleen op het Plein van de Hemelde Vrede plaatsvond en dat de overgrote meerderheid van hen die werden gedood, doodgewone burgers en arbeiders waren.”

Een ander gesprek betrof een staking die op een later tijdstip, in oktober 1995, had plaatsgevonden. Daarbij werd onder meer meegedeeld, dat er het jaar tevoren meer dan tienduizend stakingen en demonstraties hadden plaatsgevonden en dat er tal van petitieën bij de regering waren ingediend. Een van de gesprekspartners constateerde, dat voorzover er sprake was van een optreden van ‘vakbonden’, deze die naam eigenlijk niet verdienden.

De interviewers spraken onder meer ook met een ex-arbeidster van een schoenfabriek in één van de ‘Speciale Economische Zones’, die een duidelijk beeld schetste van de erbarmelijke arbeidsverhoudingen, die in ieder opzicht overeenstemmen, of zelfs nog slechter zijn, dan die welke ooit door Friedrich Engels geschilderd zijn in zijn boek *De toestand van de arbeidende klasse in Engeland*. Uit een ander gesprek blijkt, dat de uitbuiting van de arbeiders, vooral die van vrouwen, hoe langer hoe scherper wordt, dat het aantal stakingen en sociale conflicten voortdurend toeneemt.

Een van de gesprekken vond plaats met een historicus, die uitvoerig de Chinese geschiedenis schetste en erop wees, dat er tussen de vroegste historie en die van het tijdperk van Mao Zedong op tal van punten overeenkomsten bestonden. Deze historicus komt tot de conclusie, dat de Chinese samenleving in beweging is. “De heersende klasse”, zegt hij, “weet geen ander middel om zijn heerschappij te handhaven dan de terreur . . . China bevindt zich op een kruispunt. Boerenopstanden nemen in aantal toe. In de steden heerst een enorme spanning . . . Maar dreigt er een revolutie? Dat staat nog allerminst vast. De toekomst zal het leren!”, zo betoogde hij.

Een van de belangrijkste hoofdstukken is getiteld “Van Mao naar Deng”¹. Wat er echter naar onze mening aan mankeert is dit, dat de interviewers veel meer geïnteresseerd zijn in politieke ontwikkelingen dan in de economische veranderingen, die onder Deng na de val van de Bende van Vier tot stand gekomen zijn.

Een volgend hoofdstuk handelt over de vraag in hoeverre westerse productiemethoden in China al ingang hebben gevonden. Het antwoord luidt: veel minder dan weleens wordt gedacht. Verderop in het boek wordt er over gesproken, in hoeverre er in China sprake is van de private eigendom en in hoeverre de uitbreiding daarvan kan leiden tot democratie. In Parijs is hierover een gesprek gevoerd met de inmiddels in de V.S. wonende, 59-jarige Chinese schrijver Harry Wu. Deze heeft terecht opgemerkt, dat de private eigendom de basis van de (westerse) democratie is. Men spreekt wel over het ontstaan van een bourgeoisie in China, maar is deze echt een bourgeoisie? Wu noemt haar liever een bureaucratische kaste en zegt, dat men niet van een bourgeoisie zonder meer kan spreken. Eventueel wel van een “staatsbureaucratie” of een “bureaucratische bourgeoisie”. Wu zegt ook: “Zolang er geen echte private eigendom op grote schaal bestaat, is de democratie onmogelijk.” Wu voorspelt tenslotte ook, dat het niet de bureaucraten zullen zijn die China veranderen, maar “de Chinese bevolking zelf.”

---

1) In dit boek is om een vrij zonderlinge reden afgeweken van de gebruikelijke spelling van Chinese namen. Naar onze mening levert dat voor lezers die de gebeurtenissen in China aan de hand van diverse publicaties volgen, soms niet weinig moeilijkheden op. Deng Xiaoping bijvoorbeeld wordt in het boek aangeduid als Teng, enz.!

Het volgende hoofdstuk is geschreven door Hsi-Hsuan-wou. Het is een brief, die hij tot een van zijn intellectuele Chinese vrienden heeft gericht. "Jullie", zo schrijft hij, "verlangen democratie, maar wat voor democratie? Weten jullie wel, dat jullie in feite precies hetzelfde verlangen als wat de heersende klasse in het Westen tot stand heeft gebracht: handelsvrijheid en een politie, die wat gematigder optreedt dan die van jullie, maar toch wel in staat is om de orde te handhaven, zowel op straat als in de fabrieken."

Zij, die zich presenteren als de auteurs van dit boek, maar die in feite veel meer tot de uitgevers daarvan kunnen worden gerekend, hebben met deze reeks van gesprekken duidelijk gemaakt, dat er in China sprake is van wat Marx ooit 'de oorspronkelijke accumulatie' heeft genoemd, maatschappelijke verhoudingen, waarbij vele miljoenen mannen en vrouwen tot proletariërs worden gemaakt. Het zijn verhoudingen die ertoe leiden, dat de traditionele Chinese samenleving wordt vernietigd. Het zijn, zo concluderen de genoemden, noch de nieuwe ondernemers, noch de intellectuelen, die China zullen bevrijden van het antieke despotisme. Het zijn veeleer de arbeiders, miljoenen die ten gevolge van economische veranderingen vaak zonder vaste woon- of verblijfplaats zijn. Zij zullen tenslotte, anders dan de armen uit China's verleden, de nieuwe kapitalistische verhoudingen niet lijdzaam accepteren.

Er valt aan dit boek veel te waarderen, maar ook veel te kritiseren. Over het wonderlijke gebruik van een van de algemeen aanvaarde Chinese spelling afwijkende schrijfwijze hebben wij reeds gesproken. Ook wezen we met een enkel woord al op de o.i. veel te grote nadruk, die op de politieke ontwikkeling wordt gelegd met verwaarlozing van economische verhoudingen en de daaruit voortvloeiende tegenstellingen en ontwikkelingen.

Het valt natuurlijk niet te ontkennen, dat Deng Xiaoping, veel meer dan Mao Zedong, de feitelijke architect van het huidige China, een tiran was, zoals in het boek wordt opgemerkt. Maar dat deze tiran niettemin voor de economische veranderingen in China een grote verantwoordelijkheid draagt, liever gezegd door deze veranderingen omhoog gestuwd is, komt in het boek minder tot zijn recht. Bovendien is het ontbreken van economische tegenstellingen en een wat vage omschrijving van de klasseverhoudingen tijdens de Culturele Revolutie, een betreutswaardig mankement. Wel is het zo, dat in het boek consequent van de zgn. 'Culturele Revolutie' wordt gesproken.

Over deze veranderingen praten de twee uitgevers met een econoom, die voorheen verbonden is geweest aan het Chinese Ministerie van Economische Zaken. Het valt niet te ontkennen, dat hij af en toe treffende uitspraken doet. Maar het valt evenmin tegen te spreken, dat zijn visie de typische kijk is van een tot de bovenste laag behorende functionaris en dat zijn van onze zienswijze afwijkende kijk op de Culturele Revolutie mede daaruit voortspuit.

Een van de Chinezen die ondervraagd is, uit er zijn sterke twijfel over of de private eigendom, ook wanneer deze nog veel algemener zal worden, wel automatisch tot een democratie naar westers model zal voeren. Wanneer men er rekening mee houdt, dat ook in het Westen de democratie bij lange na niet betekent, dat 'het volk' wezenlijke invloed op economie en politiek heeft, dan nog lijkt ons een ontwikkeling naar een min of meer westers model in China onoverkomenlijk. Men moet niet vergeten, dat ook in het Westen de democratie onder het kapitalisme nog allerminst direct dezelfde trekken vertoonde als zij thans heeft.

Voor het overige bevat de, reeds genoemde, ongelijke inhoud van het boek tal van interessante gegevens. Een Nederlandse vertaling zou bepaald wenselijk zijn. (C.B.)

STELLINGEN VAN 'DAAD EN GEDACHTE'

1. 'Daad en Gedachte' is een groepering van mensen, die zich uit sociale beweging bezig houdt met de problemen der menselijke samenleving, in het bijzonder die met betrekking tot de klassenstrijd. Het lezen over, bestuderen en bediscussieren van die problemen ziet zij als haar voornaamste taak.
2. De vruchten hiervan worden neergelegd in het orgaan 'Daad en Gedachte' en andere geschriften en zo onder een grotere kring van mensen gebracht. 'Daad en Gedachte' is er zich echter wel van bewust, dat de arbeiders in het algemeen zich niet interesseren voor een theoretische probleemstelling en daarom zullen haar geschriften alleen van betekenis zijn voor die (weinig) arbeiders, die zich ook willen verdiepen in de problemen van de menselijke samenleving.
3. De prikkel tot sociale activiteit komt enerzijds voort uit *zelf ondervonden* nood, onrecht, onderdrukking en begeerte, anderzijds uit nood, onrecht en onderdrukking *waargenomen bij anderen*. De activiteit, voortgekomen uit ondervonden nood, onrecht, onderdrukking en begeerte, dus activiteit van de arbeidersklasse, is *klasse-activiteit*. De activiteit, voortkomende uit waargenomen nood, onrecht en onderdrukking, dus de activiteit van groepen en partijen, is *groeps-activiteit*.
4. De klasse-activiteit is, gezien vanuit het bewustzijn der arbeiders, niets meer dan activiteit voor betere levensvoorwaarden. Wezenlijk is zij een strijd die slechts kan eindigen met de opheffing van de loonarbeid.
5. De arbeidersklasse als geheel is tot niets anders in staat dan strijd voor haar belangen; dat wil zeggen, dat zij strijdt voor doeleinden waarvoor zij zich direct geplaatst ziet.
6. Deze beperking vormt juist haar kracht. Zij behoedt haar er voor haar energie te verspillen aan in het verschiets gelegen doeleinden, die voor het moment althans onwettelijk zijn en geen verband houden met haar toestand en bewustzijn van het ogenblik. Zij behoedt haar er tevens voor haar energie te verspillen aan doeleinden die de hare niet zijn.
7. Het feit dat de arbeiders alleen strijden voor directe belangen, deed bij groeps-activisten de mening postvatten, dat voor de omvorming der samenleving een partij onontbeerlijk was. Deze zouden dan de geesten voor die omvorming klaar moeten maken. Met andere woorden: de arbeiders zou een 'socialistisch bewustzijn' moeten worden bijgebracht.
8. Daarbij wordt niet in aanmerking genomen, dat de strijd der arbeiders niet zonder ontwikkeling is. Wat in aanvang een *knagen* aan de meerwaarde is, wordt tenslotte bij verbreding en verdieping van de strijd *een worsteling om het maatschappelijk product*.

9. 'Daad en Gedachte' is geen groep, die de zelfstandige strijd der arbeiders *propageert*, zij is evenmin een groep die de zelfstandige arbeidersstrijd *praktisch* voert. Zij meent dat de zelfstandige strijd van de arbeiders niet door propaganda, maar door maatschappelijke verhoudingen ontstaat; zij meent ook, dat deze zelfstandige strijd slechts kan worden gevoerd door organisaties, die in de strijd zelf geschapen worden.
10. In die zelfstandige strijd is 'Daad en Gedachte' organisatorisch van een te verwaarlozen betekenis. Haar praktische stellingname komt voort uit theoretische overwegingen.
11. 'Daad en Gedachte' voert de geestelijke strijd die elke maatschappelijke strijd vergezelt. In die zin is zij de geestelijke uitdrukking van het bewustzijn der arbeiders, dat tot uitdrukking komt in het zelfstandig voeren van de klassenstrijd. Dit bewustzijn komt voort uit de plaats van de arbeiders in het productieproces in verbinding met de maatschappelijke verhoudingen. Het kan door geen buiten de beweging der arbeiders staande groepering worden verwekt noch versterkt.
12. Tussen 'Daad en Gedachte' en de arbeidersklasse bestaat een onlosmakelijke band in die zin, dat de opvattingen van 'Daad en Gedachte' door het zelfstandig optreden van de arbeiders worden bepaald. Maar dat wil niet zeggen, dat 'Daad en Gedachte' identiek is met de arbeidersklasse of zelfs maar met een klein deel dier klasse. Slechts *die* organisaties, die door de strijdende arbeiders *zélf in het bedrijf* worden geschapen, zoals bijvoorbeeld stakingscomités of arbeidersraden, kunnen als een deel van de arbeidersklasse worden beschouwd.
13. 'Daad en Gedachte' kan zich hoogstens solidair verklaren met de zelfstandige strijd van de arbeiders. Deze solidariteit legt haar de verplichting op zelfstandig strijdende arbeiders te steunen waar en voor zover dat mogelijk is. Die steun zal niet alleen van financiële aard zijn. Ook zal 'Daad en Gedachte' te allen tijde bereid moeten zijn haar apparatuur alsmede haar technische vaardigheid ter beschikking te stellen aan zelfstandig strijdende arbeiders voor het vervaardigen van publicaties en dat wel zonder ook maar de minste invloed uit te oefenen op de inhoud der te vervaardigen geschriften.
14. Zou 'Daad en Gedachte' een belangrijke rol gaan spelen in de bewegingen der arbeiders, dan zou daarmee de zelfstandigheid en onafhankelijkheid dier bewegingen worden opgeheven. 'Daad en Gedachte' streeft er dus niet naar een massa-organisatie te worden. Voor 'volgelingen' is daarom bij 'Daad en Gedachte' geen plaats, doch alleen voor mensen, die in de groep de problemen der menselijke samenleving, in het bijzonder die met betrekking tot de klassenstrijd, willen bespreken en bediscussiëren.

LEVERBARE PUBLICATIES

25 jaar 'Daad en Gedachte' - een terugblik	7,50
De 'arbeidersbeweging' en de beweging der arbeiders - 2e dr.	6,—
Beschouwingen over geld en goud - 2e dr.	6,—
Cajo Brendel, Stellingen over de Chinese revolutie	7,50
Maar hoe dan? Enige gedachten over een socialistische samenleving - 4e dr.	6,—
Materie en materialisme - 2e dr.	6,—
Jaap Meulenkamp, 'Wie willen boas blijven' De Oostgroninger landarbeidersstaking van 1929	13,—
Over bolsjewisme en fascisme - 3e dr.	6,—
Henri Simon, Regering, partij en 'Solidariteit' tegen de Poolse arbeiders - 2e dr.	7,50
Was de sociaal-democratie ooit socialistisch? Een beschouwing over haar wezen - 5e dr.	6,—
John Zerzan, Wat beloven de jaren '80? De invloed van het kapitalisme op het dagelijks leven in de V.S.	6,—

*Bestellen door overmaking op giro 30 76 95, tnv. Daad en
Gedachte, Lelystad, ovr. de gewenste titel
Prijzen inclusief porto*